

Histoire d'une discussion talmudique célèbre

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נט, עמוד א - עמוד ב

תנן התם: חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא, רבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאין. וזה הוא תנור של עכנאי. מאי עכנאי? - אמר רב יהודה אמר שמואל: שהקיפו דברים כעכנא זו, וטמאוהו. תנא: באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו. אמר להם: אם הלכה כמותי - חרוב זה יוכיח. נעקר חרוב ממקומו מאה אמה, ואמרי לה: ארבע מאות אמה: אמרו לו: אין מביאין ראיה מן החרוב. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - אמת המים יוכיחו. חזרו אמת המים לאחוריהם. אמרו לו: אין מביאין ראיה מאמת המים. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - כותלי בית המדרש יוכיחו. הטו כותלי בית המדרש ליפול. גער בהם רבי יהושע, אמר להם: אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה - אתם מה טיבכם? לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע, ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר, ועדין מטין ועומדין. חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - מן השמים יוכיחו. יצאתה בת קול ואמרה: מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום! עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: לא בשמים היא. - מאי +דברים ל' - לא בשמים היא? - אמר רבי ירמיה: שכבר נתנה תורה מהר סיני, אין אנו משגיחין בבית קול, שכבר כתבת בהר סיני בתורה +שמות כ"ג+ אחרי רבים להטת. - אשכחיה רבי נתן לאלהו, אמר ליה: מאי עביד קודשא בריך הוא בההיא שעתא? - אמר ליה: קא חייך ואמר נצחוני בני, נצחוני בני.

אמרו: אותו היום הביאו כל טהרות שטיהר רבי אליעזר ושרפום באש, ונמנו עליו וברכוהו. ואמרו: מי ילך ויודיעו? - אמר להם רבי עקיבא: אני אלך, שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו, ונמצא מחריב את כל העולם כולו. מה עשה רבי עקיבא? לבש שחורים, ונתעטף שחורים, וישב לפניו בריחוק ארבע אמות. - אמר לו רבי אליעזר: עקיבא, מה יום מיומים? - אמר לו: רבי, כמדומה לי שחבירים בדילים ממך. - אף הוא קרע בגדיו וחלץ מנעליו, ונשמט וישב על גבי קרקע. זלגו עיניו דמעות, לקה העולם שליש בזיתים, ושלש בחטים, ושלש בשעורים. ויש אומרים: אף בצק שבידי אשה טפח. תנא: אך גדול היה באותו היום, שבכל מקום שנתן בו עיניו רבי אליעזר נשרף. ואף רבן גמליאל היה בא בספינה, עמד עליו נחשול לטבעו. אמר: כמדומה לי שאין זה אלא בשביל רבי אליעזר בן הורקנוס. עמד על רגליו ואמר: רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא עשיתי, אלא לכבודך, שלא ירבו מחלוקות בישראל. נח הים מזעפו.

Tombe de Rabbi Shimon fils de Gamliel, (père de Rabban Gamliel cité dans le Talmud), Yavné, Israël. (Ce fut le plus grand centre d'étude en Israël, après la destruction du Temple.)

Traité Baba Metsia, pages 59A - 59B

On enseigne dans une Mishna : un four fabriqué en tuiles découpées et liées avec du sable n'est pas soumis aux règles de pureté et d'impureté selon Rabbi Eliézer. Les autres sages pensent le contraire. C'est ce qu'on appelle le four d'Akhnaï (du serpent). Pourquoi ce nom ? Rabbi Yéhouda au nom de Shmouel répond : ils l'ont entouré d'arguments comme un serpent (qui forme un cercle pour faire rentrer sa queue dans sa bouche) et ont prouvé son impureté. Une braïta enseigne : ce jour-là, Rabbi Eliézer répondit à toutes leurs objections, mais les sages n'en acceptèrent aucune. Il leur dit alors : «Si la loi est comme moi, que ce caroubier le prouve !» Le caroubier se déracina et parcourut cent coudées. Et selon certain quatre cent coudées. Ils lui dirent : «On n'apporte pas de preuve d'un caroubier !» il dit alors : «Que ce courant d'eau prouve que j'ai raison», et l'eau remonta le courant. Ils répondirent : «on n'apporte pas de preuves d'un courant d'eau !» «Que les murs de la maison d'étude le prouvent». Les murs commencèrent à s'effondrer quand Rabbi Yéhochoua les apostropha et leur dit : «Si des sages se disputent au sujet de la loi, de quoi vous mêlez-vous ?» Les murs ne tombèrent pas, par respect pour Rabbi Yéhochoua et ne se redressèrent pas, par respect pour Rabbi Eliézer. Il leur dit : «Que les cieux le prouvent !» Alors, une voie céleste sortit et dit : «Qu'avez-vous contre Rabbi Eliézer ! La loi est toujours comme lui !» Rabbi Yéhochoua se redressa sur ses jambes et dit : «*La Torah n'est pas dans les cieux* !» (Deutéronome, chapitre 23). Quelle en est la signification ? Rabbi Jérémie dit : «La Torah a déjà été donnée au mont Sinaï; nous n'avons donc pas à tenir compte d'une voie céleste, car il est écrit, *selon la majorité, on tranche la loi*». A ce moment-là, Rabbi Nathan rencontra le prophète Elie et lui demanda : «Que dis le Saint béni soit-Il maintenant ? Il lui répondit : «Il rit en disant : Mes enfants m'ont vaincu, mes enfants m'ont vaincu !»

On dit que ce jour-là on apporta tout ce que Rabbi Eliézer avait déclaré pur et on les brûla. Puis on l'excommunia. Ils se demandèrent qui allait le lui annoncer ? Rabbi Akiva leur dit : «J'irai, de peur qu'un homme non convenable aille et qu'il s'emporte au point de détruire le monde entier.» Que fit Rabbi Akiva ? Il s'habilla en noir (car c'est un signe de souffrance et de deuil), s'enveloppa d'un manteau noir et s'assit devant lui à une distance de quatre coudées.

Rabbi Eliézer lui dit : «Akiva ! Que se passe t-il aujourd'hui ?» Il lui répondit «Mon maître ! Il me semble que tes amis se sont séparés de toi». Il déchira alors ses vêtements, se déchaussa (selon la loi de celui qui est banni), et s'assit sur le sol. Ses yeux versèrent des larmes qui frappèrent le monde, un tiers dans ses oliviers, un tiers dans ses épis de blés et un tiers dans les épis d'orge. Certains disent que même la pâte entre les mains des femmes se désagrégea. Une braïta enseigne qu'un grand malheur s'abattit ce même jour : tout ce que Rabbi Eliézer voyait, brûlait instantanément. Rabban Gamliel (c'était le Prince d'Israël, et donc le responsable de l'excommunication) était alors en mer et faillit périr noyé. Il dit alors : «Il me semble que Rabbi Eliézer fils d'Orkenos en est la cause ». Il se releva et dit : Maître du monde ! Il est évident devant Toi que je n'ai agi ni pour mon honneur, ni pour celui de ma famille, mais seulement pour Ta gloire, afin que ne se multiplient pas les discussions dans le peuple juif ». Alors, la mer redevint calme.

Note : les parenthèses sont des insertions du commentaire de Rachi sur le texte

Source : traduction d'Aaron Laskar